

Andrzej Kadłuczka

15 Zgromadzenie Generalne ICOMOS-u w Xi'an w Chinach

Piętnaste Zgromadzenie Generalne ICOMOS-u połączone z Sympozjum Naukowym poświęconym tematyce zachowania dziedzictwa kulturowego w zmieniającym się krajobrazie (*Monuments and sites in their setting – Conserving cultural heritage in changing townscape and landscape*)¹ obradujące w w 40 rocznicę powstania tej organizacji² miało miejsce w Xi'an (Sian) w Chinach dniach 17-21 października 2005 roku.

Całkowicie nieprzypadkowo wybrano Xi'an – stolicę prowincji Shaanxi w Centralnych Chinach jako miejsce tego ważnego wydarzenia. Nieprzypadkowo, bo przecież do niedawna Chiny kojarzone były powszechnie jako miejsce przeprowadzenia rewolucji kulturalnej, uważanej za generalną rozprawę z własną przeszłością. Dziś Chiny to całkowicie inny świat – kraj, który akcentuje na każdym kroku swoją wielką przeszłość i ponownie ją dokumentuje, otwarty na wpływy zewnętrzne, z dynamicznie rozwijającą się gospodarką³.

Pekin, Szanghaj, a także inne „mniejsze” miasta, tzw. prowincjonalne, z których każde liczy sobie co najmniej kilka milionów mieszkańców, to wielkie metropolie o nowoczesnej infrastrukturze komunalnej i komunikacyjnej, ze zmodernizowanymi centrami administracji, handlu i biznesu, z potokami samochodów osobowych na wielopasmowych arteriach śródmiejskich i autostradach i mrowiem Chinek i Chińczyków kolorowo i modnie ubranych, którzy zmienili obraz monotonicznie „umundurowanych” i poruszających się wyłącznie na rowerach mieszkańców Państwa Środka.

Zgromadzenie i Sympozjum obradowały w Xi'an. Jest to dziś miasto ponad 6-milionowe, będące stolicą starożytnych Chin, gdzie od 1100 roku p.n.e. przez niemal 1200 lat panowało dwanaście cesarskich dynastii, budując potężne, orientalne centrum kultury i zarządzania imperium, położone na słynnym dalekowschodnim Jedwabnym Szlaku.

Xi'an jest jedynym miastem w Chinach, gdzie zachowały się niemal 12-kilometrowej długości miejskie mury obronne, zbudowane pierwotnie z ubijanej gliny, zaś w XVI wieku oblicowane szarymi kamiennymi blokami. Główna brama miejska od południa (Southern Gate) została pieczołowicie odrestaurowana wraz z głęboką fosą i mostem zwodzonym. Ceremonia jej otwarcia stała się ważnym punktem programu Zgromadzenia, będąc zarazem z rozmachem przygotowanym widowiskiem historycznym i propagandowym akcentem dokumentującym chińskie zaangażowanie w ochronę własnego dziedzictwa.

Do słynnych zabytków Xi'an, znajdujących się w nie tak jak Southern Gate uprzywilejowanej sytuacji, ale też w nie najgorszej kondycji technicznej, należą między inny-

mi: Dzwonnica (Zhong Lou) położona w centrum miasta, zbudowana w XIV wieku i przebudowana w XVIII wieku, Pagoda Wielkiej Gęsi (Dayan Ta) – pierwotnie Świątynia Matczyny Łaski zbudowana w 652 roku n.e. w czasach dynastii Tang, o kilkunastu kondygnacjach dodawanych stale do pierwotnej budowli, Pagoda Małej Gęsi (Xiaoyan Ta) zbudowana w 684 roku n.e. w intencji wiecznego życia cesarza Gao Zonga, Muzeum Lasu Kamiennych Stel z najstarszą pochodzącą z czasów dynastii Han, czy Wielki Meczet w obecnej formie z XVIII wieku, ale o tysiącletniej tradycji. W odległości 10 km od centrum Xi'an znajduje się słynne w świecie, unikalne muzeum Terakotowej Armii (Terra-Cotta Warriors and Horses Museum), pochodzącej z około 200 roku p.n.e., liczącej kilka tysięcy naturalnej wielkości figur ludzi i koni ustawionych w bojowym szyku w zagłębionych w ziemi korytarzach przekrytych powłoką z belek drewnianych i tkanin. Dziś nad tym archeologicznym znaleziskiem rozpięto gigantyczną konstrukcję zabezpieczającą je przed czynnikami zewnętrznymi. Nieopodal znajduje się inne wielkie muzeum pierwszego cesarza dynastii Qin.

Sympozjum naukowe ICOMOS-u przyniosło wielki dorobek w postaci ponad 400 referatów przygotowanych w trzech grupach tematycznych: 1) definiowanie otoczenia zabytków i miejsc zabytkowych; znaczenie wymiernych i niewymiernych wartości kulturalnych i naturalnych, 2) wrażliwość otoczenia zabytków i miejsc zabytkowych; rozpoznanie zagrożeń i określenie stosownych zabezpieczeń, 3) ewolucje krajobrazów i ich komponentów; zarządzanie dynamiką zmian. Oczekiwano odpowiedzi na najbardziej palące problemy współczesne i potrzeby w zakresie ochrony dziedzictwa wobec dynamicznych przekształceń. Wnioski płynące z doświadczeń wielu środowisk stały się podstawą do sformułowania tekstu końcowego Deklaracji Xi'an „On the conservation of the setting of heritage structures, sites and areas”, w preambule której odniesiono się zarówno do osiągnięć chińskich, jak i międzynarodowych, wspieranych przez profesjonalne autorytety i instytucje. Adresując ją do rządowych i pozarządowych organizacji, państwowych i samorządowych władz, zaapelowano o wzmocnienie wysiłku, aby na drodze właściwej polityki, planowania i legislacji wzmocnić naciski i wysiłki zmierzające do redukcji niekorzystnego wpływu procesów transformacji na dziedzictwo kulturowe postrzegane w jego pełnym spektrum wartości, autentyzmu, interpretacji, integralności i różnorodności.

W tym krótkim tekście anonsuje się jedynie główne troski o przyszłość dziedzictwa kulturowego zawarte w Deklaracji Xi'an 2005. Do szczegółów zawartych w kilkunastu-

Xi'an, ceremonia otwarcia Bramy Południowej po konserwacji

Xi'an, występ zespołu muzycznego muzeum Małej Pagody Dzikiej Gęsi

nicowym dokumencie warto będzie jeszcze wrócić, podobnie jak do przybliżenia gigantycznych przeobrażeń społeczeństwa chińskiego i jego mentalności ukierunkowanej na odbudowę kulturowej i historycznej tożsamości.

¹ Sympozjum w Xi'an jak i problematyce ochrony dziedzictwa kulturowego w współczesnych Chinach dedykowany jest cały biuletyn ICOMOS-u – „ICOMOS nouvellesnews”, vol. 15, No. 1, January 2005.

² ICOMOS powstał w 1965 w Polsce.

³ W listopadzie 2005 chińskie Ministerstwo Handlu podało, że nadwyżka eksportu na importem wyniesie w skali roku około 90 mln dolarów.

Muzeum Terakotowej Armii

Xi'an, zabudowania kompleksu Wielkiej Pagody Dzikiej Gęsi

Xi'an, kompleks parkowo-rozrywkowy Tang Paradise